

DRUŠTVENIK

LETO 1932 — ŠTEVILKA 11

Gojimo domačo tradicijo

Ena najsilnejših življenjskih opor vsakega naroda je njegova živa preteklost, njegova tradicija. Katerikoli velik ali majhen narod pogledamo, povsod nam stopa živo pred oči ena resnica: čim bolj spoštuje kak narod vsa izročila svojih očetov in vse, kar je ustvaril narod v preteklosti, tem silnejša je njegova notranja moč tudi danes. Le poglejmo najmočnejši in najbogatejši narod današnjih dni — Angleže. S kako ljubeznijo in ršnostjo hranijo Angleži še danes vse, tudi najbolj zunanje navade svojih davnih dedov, ki se zde povprečnemu modernemu Evropeju že skoraj smešne. Angleški sodniki in drugi dostojanstveniki nosijo na pr. še danes poleg talarjev tudi stare borovke, vzpričo katerih bi pri naši sodnji najbrž popokali od smeha. V angleškem parlamentu z vprav ljubosumno natančnostjo še danes vrše do zadnje podrobnosti vse fiste navade, kakor so jih vršili pred stoletji. Ali poglejmo Zide. Raztepeni so po vsem svetu, nikjer ne žive v večjem številu na strnjemem ozemlju in vendar so se ohranili do danasnjega dne. Pa ne samo ohranili so se, Iverijo celo pravo vete-silo skoraj na vseh poljih, zlasti pa še na gospodarskem in na časulantskem. Kaj jih je obvarovalo pred prepadom? Samo njih živa in plavateča narodna in verska tradicija, ki je goje tako dosledno in ljubeče, čeprav so doživljali zato včasih silna preganjanja. Pa poglejmo za trenutek še Ircel. Malo narodov je pretrpelo v svoji zgodovini tako strašno preganjanje, kakor ta mali narod. Angleži so jih v popolnem pomenu besede klali, preseljevali so jih s celih pokrajin, uničevali so jim polja in živino, da

bi pomrli od lakote in jedli so mrliča, da so si potolažili glad, a vkljub temu so se ohranili. Pa ne samo ohranili so se; čeprav so eden najmanjših narodov v Evropi, so si končno vendarle izbojevali še celo popolno svobodo in to v boju proti največji sili današnjega sveta — Angliji. Zakaj? Ker so se z vsem žarom svojih duš in svojih src oklepali svoje verske in narodne tradicije. Angleži so jim vzeli vse, pa prav vse: zemljo, pravico, kruh, večkrat tudi otroke, celo jezik so že skoraj izgubili, toda njihov narodne zavesti, njihov tradicije jim niso mogli iztrgati iz src tudi najkrutejši rablji. In končno so zmagali.

Samo teh par primerov, ki smo jih navedli, nam mora že dovolj glasno pokazati ogromno silo, ki jo predstavlja za vsak narod njegova tradicija, živa in dejanska ljubezen do vsega, kar so svojkega ustvarili in doživljali pri vsakem narodu prejšnji rodovi, pa naj bo to pesem, pravljica, obleka, navade in običaji, umetnostni spomeniki, jezik, vera ali karkoli. To je tudi popolnoma razumljivo, kajti ravno te značilnosti dajejo vsakemu narodu vse bistvene znake samostojnega naroda. Čim izrazitejše so te posebnosti pri vsakem narodu izoblikovane in čim trdnejše se jih drži, tem večja je tudi tista nevidna sila, ki veže kako skupino ljudi v samostojen narod in tem trdnejši je zato tudi tisti narod. Res je, denar in cvetoče gospodarstvo daje vsakemu narodu mnogo moči, tudi politična svoboda je za vsak narod jako važna, toda večnih in nezmagljivih temeljev ne ustvarjata narodom ne gospodarsko blagostanje in ne politična moč, temveč — tradicija. Ircel so bili narod

beračev brez zemlje, brez vsakih pravic, kaj šele svobode, in celo brez jezika, a so vendarle vkljub svoji maloštevilnosti ostali silen narod, ki je prisilil h kapitulaciji gospodarico četrtrine vse zemeljske oble, silno Anglijo.

Zdi se mi, da se mi Slovenci ogromnega pomena tradicije vse premalo zavedamo, vsaj današnji rod. Ne morem niti trditi, da ne spoštujemo dovolj vsega tega, kar so ljubili in ustvarjali naši očetje, saj vsega tega dandanes skoraj niti ne poznamo ne več. Poglejte, zgodovino našega naroda nam šele zadnja leta izdaja naša Družba sv. Mohorja, svojih prekrasnih narodnih pripovedk sploh nimamo še zbranih, romane, ki bi predočevali današnjemu rodu življenje in trpljenje naših dedov, bi sešteli lahko skoraj na prste, po kmetih izginjajo starodavne navade kakor sneg pod spomladanskim solncem, polizobraženstvo se skoraj sramuje vere svojih mater, dvajsetletni fant gre k vojakom, a že drugi mesec piše domov pismo v jeziku, ki ga njegovo dekle skoraj ne razume, dekle se omoži kam na tuje, a z njenimi otroki se stari oče ne more več pogovarjati, ker ga ne razumejo in on ne njih. Da, tako je pri nas! Čudo vseh čud je zato, da smo se toliko stoletij ohranili in prav nič ne smemo zato tarnati, če smo toliko izgubili na vseh mejah in če toliko naših ljudi tone v tujih morjih.

toda na sploh bi lahko rekli, da je malokje živa narodna zavest. trdna volja, tvoriti neočljivo narodno skupnost in narodna tradicija tako malo razvita, kakor ravno pri nas Slovencih. Kmetu in delavcu se zdi taka vroča narodna zavest le gosposka fraza, velik del meščanstva je pa pripravljen vreči svojo narodnost vsako uro čez krov in se obleči v kakršnokoli suknjo. Da, zato smo tudi doživljali toliko udarcev

Ali naj vlada ta brezbriznost med nami še naprej? Ne, ker nam povsod ogromno škoduje, kamorkoli pogledamo. Pri nas je treba začeti povsod in na vseh poljih s sistematično vzgojo žive dejanske ljubezni do vsega, kar tvori našo narodno tradicijo. V prvi vrsti bi bila za to poklicana seveda šola,

Treba je

zato, da zastavijo na tem polju prav vse moči naša društva, ki bi lahko storila ogromno pozitivnega dela. Ni dovolj, če se vrše v naših društvih le tuintam kaka predavanja, ki merijo na buditev narodne zavesti, kajti ta rode le malo sadu, temveč mora biti sploh vse delovanje naših društev usmerjeno le s tega vidika. Naši odri morajo igrati v prvi vrsti naše domače stvari, saj mlajši rod marsikje že niti ne ve več na pr. za Finžgarjevega »Divjega lovca«, »Našo kric« in slične igre. Naši podeželski zbori naj si ne napeňajo grl le z najmodernejšim mijavkanjem, temveč naj goje v prvi vrsti našo narodno pesem, zlasti pesem dotičnega okoliša, itd. itd.

Da, pesem dotičnega okoliša! Osnovna napaka vsega našega dosedanjega dela na polju prebuje narodne zavesti se mi namreč zdi ta, da smo slikali domovino in narod kot nekaj, kar je nekje v zraku, zaradi česar je rodilo to delo doslej pri našem tako realno in praktično mislečem ljudstvu tudi razmeroma malo uspehov. In vendar je domovina ravno okoliš vsakega društva in narod prebivalstvo, ki na tem okolišu živi, trpi, veruje, ljubi in upa. Vzbujati ljubezen do domovine se pravi vzbujati ljubezen do domače vasi, domače občine, domače fare. In buditi narodno zavest se pravi buditi ljubezen in zmisel za vso tradicijo domače župnije. Glede na to bi moralo biti usmerjeno vse delo šole in društev na gojitev žive in plamteče ljubezni do najožje rodne grude in njene tradicije, saj danes žal le tako pogosto vidimo, da ceni naš človek vse, samo tega ne, kar je res domače. Naš fant in naše dekle komaj čakata, da bi nekoliko odrasla in zapustila domači zvon, naš človek le prepogosto obožuje vse, kar je tujega, dočim mu je vse domače manj vredno.

Naloga naših društev je, kakor reče no, zastaviti ravno na tem polju prav vse svoje sile in jih usmeriti na gojitev vsega, kar je res domače. Našega človeka je treba prepričati, da je naša zemlja, njegova rojstna župnija, prav tako lepša, kakor so pokrajine drugod na tu-

jem, treba ga je prepričati, da hrani prav vse tiste materialne in duhovne zaklade, ali pa še večje, kot tujina, skratka: da ima prav vse dobre strani tujine, poleg tega pa mnogo manj slabih nego tujina. Kar je pa glavno: domovina, okoliš domače cerkve ima srce, ki ga tujina nima nikoli.

Vzrok, da pri nas pogosto tako malo cenimo vse, kar je domače, leži navadno v tem, da domačega sploh ne poznamo in da nismo domačega nikoli kritično primerjali s tujim. Za drag denar se vozimo v tujino občudovat tuje slike, strmet pred tuje kamene, ki nas spominjajo kakih važnih zgodovinskih dogodkov, itd., doma pa hodimo le prepogosto z zavezanimi očmi mimo še lepših slik v domači cerkvi, mimo — vsaj za nas — še mnogo važnejših zgodovinskih spomenikov itd. Zakaj? Ker izumira naša tradicija, ker mlajši rod te tradicije sploh več ne pozna in je zato tudi ne ceni. Kako kričavo razkazujejo drugod vsako malenkost in kako ponosni so nanje, pri nas se ne zmenimo pogosto za najdragocenejše bisere svoje domače fare.

Da, v tej smeri bi morali zastaviti svoje prevažno vzgojno delo naše šole in naša društva, kajti na ta način bi vzgojili tudi pri nas tako potreben ponos na naše lastne domače materialne in duhovne zaklade in ljubezen do njih. Naša društva bi morala pri svojih predava-

njih, na svojih gledaliških in koncertnih odrih gojiti in upoštevati v prvi vrsti vse ono, kar je v najtesnejši in najbližji zvezi z njih okolišem. Iz naših društev bi morala brez prenehanja vreti pobuda za ohranjanje in spoštovanje vsega, kar daje svojski značaj dotičnemu okolišu, pa naj bodo to noše, običaji, pesmi, umetnostni in zgodovinski spomeniki, pokrajinske ali narodopisne posebnosti itd. V naših društvih bi se moral gojiti ponos in ljubezen do vsega, kar je na kakršnemkoli polju rodil dotični okoliš, pa naj bo to kak znamenit mož, ki je bil rojen pod domačim zvonom, oziroma počiva na domačem pokopališču, razvaline gradu, ki so jih pogumno naskočili dedje ob priliki kmetiških puntov, ali pa mična legenda, navezana na bližnjo cerkev.

Le s takim vzgojnim delom bodo stopila naša narodno prebujevalna stremeljenja na realna in konkretna tla ter bodo rodila sadove. Na ta način bo vnovič vzbujena v našem ljudstvu že umirajoča narodna tradicija, s čemer bo tudi v našem ljudstvu vnovič vzbujena ona sila, ki daje vsakemu narodu najmočnejšo notranjo oporo,

Sv. Nikolaj in tolovaji je naslov enodejanske igrice, ki je zelo primerna za Miklavžev večer ter stane 5 Din. Društva opozarjamo na deklamacije in na Miklavžev prizor, ki je izšel v »Vestniku« št. 11, leta 1930. Vse kar rabijo maskerji pri igranju društva, dobe v Prosvetni zvezi.

Niko Kuret:

O našem igranju

(Nadaljevanje.)

Stari Grki in krščanski srednji vek so poznali zgolj igranje na prostem. Iger se je moglo na ta način udeleževati res kar največ ljudskih množic. Igranje pod milim nebom, ki ga obdaja priroda, je samo po sebi tako izrazito ljudsko, da ga vidimo kljub razvoju modernega odra ohranjenega povsod tam, kjer se je ohranilo neposredno iz duha srednjega veka: omenjam samo Oberammergau (pokrit prostor za gledalce je le praktična

modernizacija zaradi ogromne udeležbe tujcev in ne krši načela igre na prostem) in ljudske igre v Švici, Tiroлах, na Koroškem (tudi stari slovenski Pasijoni). S priznanjem se je treba tu spomniti tistih naših igralških družin, ki so se zlasti v zadnjem času podale z igro pod milo nebo. Mislim, da jim ni žal, če so le pravilno izrabile vse številne možnosti, ki jih ima igranje na prostem.

Z našega stališča je brez nadaljnega

razvidno, da se bomo odločili proti omarnemu oderu, za prenovitev odrske oblike v zaprtih gledaliških prostorih, ter za igranje pod milim nebom.

Če naj bo igra res izraz našega narodnega in verskega občestva, če naj raste iz nas in bo igralsko oblikovanje naših najglobljih doživetij, če naj bo glasnik naše notranjosti, se od nas, od ljudstva, ne sme odtrgati, ne sme postati drug svet, ampak prilika našega življenja, na višjo ploskev dvignjeno življenje vsakega izmed nas. Ne zadoščajo le igre in igralci, ne še tako idealen režiser, največjega pomena je tudi pozorišče. Zato si bomo v naslednjem poglavju ogledali, kakšen bodi oder v naših gledaliških dvoranah, in kako naj začnemo z igrami pod milim nebom.

Pozorišče.

Predvsem moram slehernega bralca pomiriti, da nikakor ne mislim propagirati barbarskega podiranja dosedanjih naših odrov kot pozorišč. Zadovoljujem se z dejstvom, da imamo pač v vseh naših dvoranah omarni oder, in s tega dejstva moram izhajati. Še več: priznati moram, da je dosti iger, ki jih naši odri igrajo, tesno vezanih z obliko omarnega pozorišča in da je zaenkrat zastoj, zahtevati od dosedanjih režiserjev, naj se čez noč izpreobrnejo in začno vse te igre prirejati za moderni (in starodavni) pravi pozoriščni oder.

A če že imamo na razpolago samo omarni oder, moramo predvsem gledati, da ustvarimo dejansko zvezo z gledalskim prostorom. To dosežemo s stopnicami, ki prihajajo z odra naravnost po vsej dolžini odra v dvorano. Pri tem nam je na poti dvoje: šepetalčeva omara in spodnja prednja rampa. Šepetalčeva omara deli prednji del odra — vsaj pri večini naših odrov — na dva dela. Kjer se to ne da popraviti — ta šepetalska ekstravaganca ni nujna in se mora dati odstraniti —, se postavijo stopnice pač na vsako stran omare. Najlepše pa je, če se doseže spredaj ravna črta in se šepet-

talčev prostor ali poglobi in pomakne bolj navznoter ali pa se mu odkaže mesto za prvo kulislo. Ta predlog ni tako revolucionaren, kakor se vidi na prvi pogled! Druga ovira je prva sprednja rampa. Nenaravno je, če ima igralec sicer po stopnicah zvezo z dvorano, če pa tvori svetlobna črta rampe žarko mejo, ki ni samo nenaravna, ampak tudi neprijetna. Ako te rampe ne odpravimo, nima zveza z dvorano nobenega smisla. Vsakdo pa ve, da je ta rampa zelo važna. So sicer režiserji, ki je sploh ne upoštevajo, ampak se raje poslužujejo reflektorjev, da dosežejo polno osvetljenost igralcev. Tudi nam se zdi tako postopanje včasih umestno, vsekdar pa prav praktično in enostavno. Vendar iz tega ne maramo delati pravila. Svetlobni efekt prednje rampe se da ohraniti, le prestaviti jo je treba. Namesto obeh žlebov na vsako stran šepetalca postavimo sedaj po en žleb navpično na vsako stran odrske odprtine tako, da sveti na pozorišče in ga gledalci ne opazijo. Učinek je isti, zato pa je vrhu tega pridobljena še zveza z dvorano.

Omarni oder, ki mu spredaj postavimo stopnice, odstranimo rampo in jo namestimo pokončno na vsako stran odra ter mu ev. preselimo šepetalca, pomenja že prvi korak k *modernizaciji*. To je najmanj, kar moramo storiti za naš oder ako naj res odgovarja današnjim zahtevam in značaju sodobnega ljudskega teatra.

Kjerkoli pa je mogoče in kjerkoli šele pripravljajo nov oder v dvorani, pa naj se odločijo vsaj še za kombinirano obliko odra, ki bi jo imenoval *podaljšan* oder. Ta oder ima obliko črke T. Tvorijo ga običajni omarni oder, ki pa ima pomolu podobnih podaljšek v dvorano, s katerega potem vodijo stopnice vanjo. Ta pomol ali podaljšek je lahko štirioglat ali pa ima obliko polovice šestere, osmerokotnika ali pa je polkrožen. Z njim dobimo pred običajno zaveso precejšen prostor za igranje, — pravcat drugi (ali sprednji) oder, ki nanj po stopnicah pridemo naravnost iz dvorane.

(Nadaljevanje.)

Naraščaj fantovskih odsekov

Vsaka organizacija, ki hoče živeti, ki hoče ostati sveža in mlada, a vendar trdna in mogočna, mora skrbeti za nov dotok mladih sil. Zato je glavna skrb organizacije ravno skrb za naraščaj. Stevilna in dobro vzgojen naraščaj je porok za njeno bodočnost. Mladina daje organizaciji polet, jo vedno obnavlja ter tako širi in utrjuje. Ona ne čuva samo njene zgradbe, temveč ona poživlja in prenavlja tudi njeno dušo, to je idejo organizacije. Ideja mora biti vedno pristna, mlada in zdrava. Če je duh poedinih članov organizacije mlad, zdrav in nepovržen, potem je organizacija tudi taka.

Namen naše organizacije je odličen: buditi, vzbuditi, utrjevati in ohraniti hoče v slovenskih fantih katoliško zavest. Fantovska društva morajo vzgojiti praktičnih katoliških fantov in mož, ki bodo neustrašeni borci za katoliško vero in neprekosljivi v praktičnem katolicizmu. Prepričani smo, da je njihovo sedanje delo zdravo in po volji božji. Zato pa tudi gledamo z veseljem in dopadenjem na delo in razvoj njihove organizacije.

Vendar ne zadostuje, da smo samo pasivni opazovalci. Fantovski organizaciji moramo tudi pomagati z lastnim sodelovanjem. To smo dolžni storiti vsi zavedni katoličani.

Katoliški starši! Vaši sinovi so letos ali lani zapustili osnovno šolo. V nevarnih letih, ko v njih vse vre in kipi, so nekateri morali od doma. Mnogo pa jih je še doma, a ti na dom niso več toliko navezani in že si iščejo družčine. Stojte kakor na razpotju in mnogo vodnikov se jim ponuja. Vsak kaže svojo pot in vsaka gre k svojemu cilju. Na eni pa stoji tudi Kristus in kliče: »Hodi za mano!«. Vodniki, ki vodijo h Kristusu, so katoliške organizacije. Hočemo, da se naši upi na boljšo bodočnost uresničijo? Hočemo, da bo vladal svet Kristus Kralj?

Tedaj se ne obotavljajmo, temveč pošljimo svoje šoli odrasle dečke v katoliška društva!

Organizacija išče pomladka, ona pričakuje tudi vaših dečkov. Med svoje Mladce jih bo sprejela, da razpiha v njihovih sreih plamenček katoliške zavesti, da zagori s plamenom neustrašenega in praktičnega katoličanstva. V dneh in letih, ki so za mladega fanta najbolj nevarna, mu hoče organizacija pomagati, da vzgoji samega sebe tako, da bo pozneje zmožen to delo nadaljevati sam pri sebi, pa tudi voditi in vzgajati druge. Poleg načelne vzgoje se bodo fantje naučili praktičnih, za življenje potrebnih reči. Organizacija nudi vsakemu stanu primerno in potrebno izobrazbo. Fantje pa hočejo tudi razvedrila in tega jim nudi organizacija v obilni meri in plemenitega.

Fantje si bodo poiskali družčine. Ako jih ne bomo napatili v organizacijo, jo bodo poiskali izven. Še so gostilne, kinematografi, plesišča in zabavišča, prijatelji in prijateljice povsod. Dobrodošli bodo povsod! Toda, kaj potem? Sami vidimo sadove take vzgoje, saj postaja že narodna sramota.

Ne pomaga tarnanje in zgledovanje. Bog nam je dal otroke, da jih vzgojimo Zanj. Zato smo pred Bogom in pred ljudmi dolžni poskrbeti za njihovo vzgojo. Če se zavedamo te svoje dolžnosti, jo bomo tudi izpolnili in poslali svoje sinove v katoliška društva. Zaupati je treba organizaciji. Saj je preizkušena in nravno zdrava, ker je zgrajena na večnih temeljih Kristusovih resnic. Njena moč je v evharistiji, njeno jamstvo v Bogu.

Kot zvesti katoličani smo tudi poslušni sinovi sv. Očeta. On nam naroča, da izročamo svoje otroke v vzgojo samo in edino katoliškim organizacijam.

Katoliška ljudska prosveta na Poljskem

Mi vemo to, da izhajajo iz idejnega — višjekulturnega sveta končno vse smernice za naknadno praktično udejstveno življenje. Zato mislim, da sem upravičen trditi, da **kulturno-idejno prizadevanje** za medsebojno ožje sodelovanje Slovanov ni **zavisno le od gnotno-gospodarskih in še stvarno-političnih pogojev** in okoliščin, ampak **prav nasprotno je res.**

Če gledamo zdaj na konkretne kulturne razmere na Poljskem, moramo primerjajoč jih z našimi predvsem upoštevati vso burno poljsko zgodovino zadnjih dveh stoletij od zadnjega poljskega kralja Stanislava Poniatowskega — ljubitelja lepih umetnosti, pa vse do prevrata, ko je po velikem »čudežu ob Wisli« Poljska zopet oživila od poldrugstoletne razkosanosti na troje delov, med tri gospodarje (Rusija, Avstrija, Nemčija). Ves ta čas, ko je Poljska, prejšnja mogočna država, razpadla, se zgrne nad njo doba kar največjega zanemarjenja kulturnega in zlasti še tudi posebej organizacijskega življenja od strani njenih tlačiteljev. Na tem vzgledu se jasno — kot malokje — vidi vse ono primitivistično stanje še do današnjega človeštva, ko je to tavalo v globokem in ogabnem materialističnem pojmovanju življenja in v mišljenju, da obstoja njegov smisel v primitivni, živalski borbi za nadvlado močnejšega nad slabejšim, ki mu je napovedan boj, in potem za nadvlado nad svetom. Ta nazor, ki je močno oviral prav krščanski nazor in krščansko živ-

ljenje v teh dveh preteklih tisočletjih romansko-germanske kulture in ki je ob njem največ trpelo Slovanstvo, je zlasti značilen še za sodobne odrastke musolinškega in hitlerjanskega šovinizma (pretiranega narodnjaštva), ki je v svoji antikrščanski (paganski) zasnovi toliko pospeševal in še deloma pospešuje »neodpravljeni« militarizem, katerega smo s svetovno vihro dovolj okusili in se ga v najbližnji prihodnosti še ne bomo mogli docela ožresti niti mi, preizkušeni Evropejci na našo veliko etično-moralno sramoto. A razvoj »pokulturjevanja« človeštva bo moral slej ko prej tudi preko te — le dozdevne, četudi v vsedosedanji zgodovini izpričane — primitivistične miselnosti, tudi preko militarizma in vseh pohlepnih in zverinskih teženj doseganje zgodovine. Tako se zdi — mislim upravičeno — da prinašamo zlasti mi Slovani, ki smo pod akrščanskimi zgodovinskimi dejstvi od strani Germanov in Romanov največ trpeli, mnogo klic in napotkov za etičnejšo bodočnost človeštva s svojo miroljubnostjo, altruističnostjo in globljim pojmovanjem narodnostnih vrednot.

Tedaj v tem žalostnem obdobju poljske zgodovine, ko je tuje gospodstvo streglo po kakršnemkoli kulturnem življenju na Poljskem, sta si utrli svojo življenjsko pot zlasti dve prosvetni organizaciji, t. j. »*Macierz Szkolna*« (Šolska matica) in pa »*Towarzystwo-szkoly ludowej*« (Ljudskošolsko društvo) poleg telovadnega društva »*Sokol*«.

(Daje prihodnjic.)

D R O B I Ź

Iz prosvetne organizacije

Občni zbor mariborske P. Z. V četrtek, dne 24. t. m. se je vršil občni zbor naše mariborske P. Z., katerega se je udeležilo lepo število delegatov iz vse lavantinske škofije. Predsednik dr. Hohnjec je v svojem otvoritvenem govoru proslavljajal pomen Slomška

za naš narod in poudaril, da bi morala biti Slomšekova načela tudi načela vsega našega ljudsko-prosvetnega dela. Zvezin tajnik J. Kavčič se je spominjal dekliskih (v Nazarjih in pri Sv. Roku) in fantovskih (pri Sv. Urbanu) taborov, tradicionalnega romanja Zvezze na Brezje in jubilejnih proslav Slomška, Levstika, Jurčiča in Gregorčiča po naših društvih. Navajal je, da je izšlo doslej 12

Naša knjižnica

zvezkov »Prosvetne knjižnice«, ki jo izdaja zveza v nakladi do 1500 izvodov, da so prenehala 4 društva, na novo se jih je pa osnovalo 5 in da šteje sedaj Zveza 199 včlanjenih društev. Zvezino tajništvo izkazuje 4746 tekočih števil. Knjižničar prof. dr. Sušnik je poročal, da ima osrednja knjižnica v Mariboru 6424 knjig in 823 članov, ki so izposodili 15.316 knjig, po društvenih knjižnicah je bilo pa izposojenih nad 100.000 knjig. Blagajniško poročilo (J. Malešič) izkazuje 97.856 Din prometa. Pri volitvah so bili z veliko večino med drugimi izvoljeni v odbor preds. dr. Hohnjec, tajnik prof. Sekolec in blagajnik J. Malešič. — Zal iz objavljenih poročil ni mogoče posneti konkretnih in statističnih podatkov o podrobnem delu Zveze in včlanjenih društev. Taka poročila so za kulturnega zgodovinarja dragoceno gradivo, za širšo javnost so pa najnazornejše ogledalo pravega Zvezinega in društvenega ljudsko-prosvetnega dela.

Prosvetni večeri. Na prosvetne večere smo opozorili že v avgustovi številki našega lista. Lahko rečemo, da so se obnesli skoro prav povsod, kjer so jih uvedli, zato bi vsekakor kazalo, da bi o njih razmišljali odbori vseh naših društev. Kjer jih ni mogoče prirediti vsak teden, bi se jih pa uvedlo vsaj na vsakih 14 dni, da zmisel za predavanja ne zamre, kar se ponekod žal opaža. Seveda je treba vnaprej sestaviti dobro premišljen program za vsako sezono (od novembra do marca), da bo sistematičen, ne pa podoben slučajno znešenemu sračjemu gnezdu. Treba se je ozirati na dvoje: prvič da so predavanja zanimiva in da so vzgojna v kateremkoli pogledu. Mnoga taka predavanja je prav lahko opremiti tudi s filmi ali vsaj s skiopličnimi slikami, katerih ima Prosvetna zveza dovolj na razpolago (nad 300 serij z nad 10.000 diapozitivi). Ljubljanska P. Z. ima v letošnji sezoni na programu svojih prosvetnih večerov med drugimi naslednja predavanja: Iz mojih spominov na Koroško (dr. J. Brejc), V čem je zgodovina Irske za nas poučna, Cloveška bivališča pri raznih narodih, Cerkev sv. Jakoba v Ljubljani, Noči v gorah, Skrb za zdravje v Ameriki, 400 letnica turških vojska, Stična v zgodovini in povesti, Matevž Langus itd. Razen tega je pa uvedla Zveza letos kot novost tudi posebne glasbene večere, ki se bodo vršili vsakih 14 dni in ki bodo posvečeni Aljažu, Devu, Foersterju, Gerbiču, Jenku, Ipavcu, Parmu, Vilharju, Svetlu in Riharju. Priprani smo, da bi lahko poskusil s par pevsкими večeri tudi na deželi marsikak naš društveni ali cerkveni zbor. Tak večer obsega kratko predavanje o dotičnem skladatelju, nato pa nekaj zborovskih in solističnih pevskih točk. — Naši društveni domovi in dvorane naj ne stojijo prav nikjer prazne in zapuščene, temveč zanesite vanje povsod čim največ življenja.

Mohorjeva družba razpošilja pravkar naročnikom svoj lepi letošnji knjižni dar. Za vsakega Slovenca je menda že kar samo ob sebi umevno, da ob enem, ko vzame knjige, plača tudi udnino za prihodnje leto, kajti drugače potem marsikdo toliko časa odlaša, da rok zamudi. Čeprav je denarna stiska zlasti na kmetih od meseca do meseca večja, si bo gotovo vsak raje pritrgal kjerkoli drugod, kot bi pa opustil članstvo pri tej naši najvažnejši, res pravi ljudsko-prosvetni ustanovi. O posameznih knjigah bomo izpregovorili itak še v prihodnji številki, danes pa opozarjamo zlasti še na to, naj si vsak udobro ogleda knjige, ki se jih za prihodnje leto naroči lahko še za **doplačilo**, kajti vsak jih bo med njimi našel nekaj, ki jih pač ne bo hotel pogrešiti v svoji hiši. Ponovno opozarjamo vse društvenike, naj pazijo posebno na tista velika dela, ki izhajajo v **snopičih**, kakor n. pr. »Zgodovina slovenskega naroda« in »Življenje svetnikov«. To so izdaje trajne in **dragocene vrednosti**, ki postanejo v nekaj letih navadno tudi redke. Pazite, da se vam kak snopič ne izgubi, ker se mora dati ob zaključku tako delo vedno vezati in ostane potem prevažna duhovna dobrina vsake slovenske in krščanske hiše. Če je kdo že kak prejšnji snopič zapravil ali pa tedaj še ni bil ud Družbe, naj si te snopiče čim prej naknadno naroči, dokler jih je še dobiti, da bo imel delo celotno. Ne dajajte pa knjig v roke umazaniam otrokom, da bi jih trgali in mazali. **Hišna knjižnica** bi morala imeti v vsaki, tudi najrevnejši slovenski rodbini svoj prostor, ki ni dostopen otrokom. Mogočna je že slovenska Smohorska armada, toda zadovoljni bomo pa z njo vendar šele tedaj, ko bo v njej res prav vsaka slovenska hiša. Do tega našega cilja smo pa vendarle še precej daleč, zato bo v teh tednih vsak, ki se količkaj zaveda ogromnega pomena naše Družbe, tudi agitator zanjo. Letos je število družbenikov nekoliko padlo, kar moramo za naprej brezpogojno preprečiti.

Novo knjige. Smo v najbujnejši jesenski knjižni sezoni in vsa založništva pridno zlagajo občinstvo za dolge zimske večere. Mohorjeva družba razpošilja te tedne cele zaboje in vagone knjig po vsem svetu, kjerkoli se glasita slovenska pesem in slovenska molitev, a tudi druga založništva kar tekmujejo med seboj. Naša **Jugoslovanska knjigar**na je že zadnje dni prejšnjega meseca razposlala naročnikom »Leposlovne knjižnice« prevod prelepega francoskega romana »**Gospod Ozeronski**«, ki ga bo z užitkom bralo staro in mlado. Popisuje nam življenjsko pot dveh francoskih podeželskih župnikov in ves roman je prežet z neko tako plemenitostjo, da seže človeku v dno srca. Zlasti za društvene knjižnice bo ta knjiga lepa pridobitev. Pred kratkim pa je izdala lepo mladinsko knjigo »**Bibi**«, o kateri bomo pa poročali pri-

hodnjič. Na mladinske knjige vsa društva se prav posebno opozarjamo, kajti na vsak način je potrebno, da pridobijo k sebi predvsem mladino, če že ne v zadnjih šolskih letih, pa vsaj takoj, ko zapusti šolo, da se popolnoma ne odvadi branja. Pozneje je težko zopet začeti.

Iz radijskega zvočnika

»Radio Ljubljana« je naslov glasila naše ljubljanske radio postaje, ki izhaja vsak petek. Objavlja predvsem programe vseh važnejših evropskih postaj, razen tega pa prinaša tudi lepe in zanimave poučne in informativne članke z radijskega polja, vsebino oper, ki se izvajajo v različnih radijih in še najraznovrstnejše drugo zanimivo blago. — Kdor ima radio, zlasti pa naša društva, brez tega lista pač ne bo mogel biti, ako hoče svoj radio res polno izrabiti in uživati. List stane 40 Din četrtletno in ga je naročati v upravi (Ljubljana, Mahničeva ul. 21).

Film in skioptikon

»Sin belih planin« je naslov zimsko-sportnega filma, ki ga Prosvetna zveza nudi v novembru in decembru prosvetnim društvom za nizko izposojevalnino.

Po naših odrih

Naše ljudske igre. Za adventni čas je najbolj primerna igra »Slehnik«, ki je izšla kot I. zvezek ljudskih iger. Snov igre je iz srednjeveških duhovnih iger. Ta igra veže človeka z Bogom. Je neke vrste propoved večnih resnic ter nam slika boj za zmago večnih načel. Ker ni namen naših društev, da bi igrali samo za zabavo, za kratek čas, temveč da z igrami ljudstvo izobrazujejo, ga dvigajo in mu kažejo večni cilj, zato naj društva vprizore »Slehnika«, če le mogoče v adventu oz. posnem času. Igra je tako prirejena, da jo obvlada vsak oder. Vmes so tudi nabožne pesmi, ki vsó zgodbo o »Slehniku« počivajo. Društvo, ki kupi 5 izvodov za 40 Din, dobi s tem tudi pravico do vprizoritve in ni potreba dobiti dovoljenja od avtorske centrale in plačevati običajnih taktijem.

»Dve drami slovenskim odrom«. Pod tem naslovom je zadnji vestnik pinesel vest, da izide v kratkem v samozaložbi avtorjevi knjiga z naslovom: Joža Vombergar, »Dve knjigi slovenskim odrom«, vsebujoča drami »Voda« in »Vrnitev«. Danes to vest popravljamo sledeče: Misijonska tiskarna v Grobljah je vzela obe drami v svojo založbo in izdala vsako posebej. Cena prvi (»Voda«) je 28 Din, drugi (»Vrnitev«) 25 Din. Oder, ki kupi določeno število izvodov (veliki odri 6, ostali 4), ima pravico do vprizoritve in je prost vsakih avtorskih taktijem. Naročate se

pri Misijonski tiskarni, Groblje-Domžale, ali pa pri: Joža Vombergar, Ljubljana, Celovška cesta 14. — Ker je naklada obeh knjig majhna, naj jih čim prej naroče, ker pozneje ne bo več mogoče ustreči posrednim odrom.

»Trije kralji« so izšli kot II. zvezek Ljudskih iger. Priredil jih je za naše odre prof. Niko Kuret. V božičnem času je človeško srce najbolj spremljivo in najbolj pripravljeno. Takrat gre vsakdo v Betlehem in hoče biti dober. To bogato in vdano božično razpoloženje naj porabijo tudi prosvetna društva ter s svojimi sredstvi oblikujejo ljudsko dušo z božičnimi mislimi. Tako pravi prevajalec v uvodu k igri. V igri nastopa poleg av. družine 8 do 10 oseb. Igrati so oddejana tudi navodila, katera bodo prav dobro služila režiserjem. Tudi skica odra je dodeljana. Društva naj pridno sežejo po tej igri, naj ne bo društvenega odra, kjer ne bi v božičnih praznikih igrali »Treh kraljev«. Igre se naročajo pri Prosvetni zvezi v Ljubljani, Miklošičeva cesta 5, 5 izvodov te igre stane 60 Din in s tem dobi društvo pravico, da sme igro vprizoriti.

Z mrtaškega odra

† Msgr. dr. Anton Jerovšek. Na vernih duš dan so pokopali v Slovenski Bistrici enega najzasluženejših štajerskih prosvetnih delavcev v zadnjih desetletjih, ravnatelja mariborske Cirilove tiskarne, msgr. dr. A. Jerovška. Čeprav se je pokojnik udejstvoval v prvi vrsti na gospodarskem polju in v mlajših letih tudi na političnem, si je vendarle stekel tudi na ljudsko prosvetnem polju trajnih zaslug, kajti mariborska Cirilova tiskarna se je bila ravno za njegovega predsednikovanja razvila v veliko in cvetočo podjetje ter je požrtvovalno skrbele za razširjanje dobrega krščanskega tiska med vzhodnimi Slovenci. Opozarjamo predvsem na prelepo »Cirilovo knjižnico«, ki jo je začela tiskarna izdajati po vojni in ki nam je objavila že toliko dragocenih del za najširše plasti ljudstva. Jerovškovo ime bo zato vedno s hvaležnim priznanjem izgovarjal tudi vsak slovenski kulturni zgodovinar.

† Fran Milčinski. Nekaj dni pred Jerovškom so pa v Ljubljani pokopali moža, ki ga je tako dobro poznal vsak naročnik našega radija in vsak obiskovalec naših ljudskih knjižnic, odvetnika in upokojenega sodnega dvornega svetnika Frana Milčinskega. Pokojnik je bil velik mladino ljub, plemeniti sodnik in naš najboljši humoristični pisatelj in predavatelj. Nedeljo za nedeljo popoldne so tisoči poslušalcev naše kukavice poslušali njegovo šegavo, a tako modro in plemenito besedo, v ljudskih knjižnicah so pa tako radi posegali po številnih njegovih šaljivih knjigah, kakor n. pr. »Mahoborci«, »Gospođa Fridolinu Želnju«, po prelepi njegovih pravljicah itd. Tudi Mohorjeva družba je izdala Milčinskega »Plišče brez gnezda«.